

iz začetka federalisti; naravni nagon nam je to napovedal in svetoval. A v zadnjem času nastopila je stranka in rekla: „mi nimamo državnega prava starega, niti ene združene domovine, naše pravo je edino to, kar ga nam centralistična ustava daje.“

To kot glavni temelj svoje politike razglasa, storila je ta stranka „mladoslovenska“ imenovana, nesrečni sklep, udati se centralističnim mogotcem na milost in nemilost, češ: če si kaj priberačimo v državnem zboru, — dobro je, če nič, imamo toliko ko prej, prava starega tako nimamo. To je tisti pogubljeni korak iz federalizma v centralizem, kateri mora slednjič vse misleče rodoljube iz „mladoslovenskega“ tabora izgnati. Kajti jasno je, da na ta način nikoli nikamor ne pridemo. Ako smo namreč sedanjo ustavo priznali, odkrivali smo se tako rekoč vseh naših prejšnjih teženj in želja; vse, kar si smemo še želeli, in upati, je kaka malostna koncesija, kaka šola recimo. Nam pa s tem nikakor ni pomagano, ker potrebujemo veliko več svobode in avtonomije, kakor je imajo Hrvati. To se ne dá ovreči.

Ali pa imamo upanje, po tej poti, kakor so se je „mladoslovenci“ poprijeli, doseči tisto mero avtonomije? Nikdar ne! Nasprotno si na ta način le sami sebi jamo kopljemo. Kajti tista stranka, ki ima večino v državnem zboru, nikdar ne bo pri volji, ustvariti nam „Slovenijo“, saj ravno nasprotno brez ovinkov zagotavlja, in v svojem programu naglašja, da nikdar in nikoli na to ne misli, dovoliti posameznim deželam in narodom potrebno jim mero avtonomije, temveč obdržati vso moč v centralnem svojem parlamentu.

Kedar sami tako jasno govorijo, kako se morejo še najti možje, ki nas in naše želje tem ljudem v varstvo izročajo?! Zares, razun Čehov je vsa druga opozicija s slepoto vdarjena, da tega ne sprevidi. Poljaki so uganjali že od nekdaj to omahljivo politiko, da so centraliste s svojim sodelovanjem v državnem zboru krepili. Zdaj so pristopili pa še Slovenci, Italijani in Rusini, priznajo centralistično vsegamogočnost in se odrečejo svojih prejšnjih teženj! S tem, da so vstopili v državni zbor, da priznajo vse njegove predprave, in iščejo pri njem le miloščine, ojačili in okrepili so centralistično stranko močno, močno — in naše želje so splavale po vodi! Ko bi Čehov ne bilo, ne govorilo bi se skoraj več o opoziciji, tako smo si mi drugi nasprotniki sami roke zvezali. — Recimo, da bi vstopili tudi Čehi v državni zbor, bi se oni ravno tako vjeli, kakor mi drugi: brž ko ne, bi bila opozicija vkljub temu še v manjšini, in Nemci bi sklepali, kakor zdaj, kar bi se jim zdelo, Čehi pa bi s priznanjem centralističnega zbora odrekli se svojega Českega prava, in izročeni bi bili centralistom, kakor mi.

Vzemimo pa, kar je skoraj neverjetno, da bi zadočila opozicija večino v državnem zboru, tako se morejo zgoditi sledeči slučaj: 1. Ali bi Nemci iz zbora izstopili (kar je jako verjetno), in tak zbor, v katerem bi Nemci ne bili zastopani, bi cesar najbrž precej razpustil; 2. ali pa bi Nemci ostali (kar ni verjetno); v tem slučaju bi morala opozicija vsled svojega programa avtonomije na posamezne dežele deliti, a tu bi se v opoziciji sami vihar vzdignil: Rusini ne bi hoteli izročeni biti na milost in nemilost Poljakom, laški Tirolci ne nemškimi; Italijani in Rusini bi se pridružili ustavovercem, kakor zdaj; in mi bi bili zopet v manjšini. Pa recimo, da bi se Galicija in Tirole delile v po dva kosa, in da bi vse srečno izšlo; če bi pa vendar glavna moč v državnem zboru ostala (cesar bi pa Čehi nikdar ne priznali), — kdo nam je porok, da ostanemo v večini v državnem zboru? Centralisti bodo gotovo vse strune

napeli, in če se jim posreči, zadobiti zopet večino — zgubljeno je zopet vse!

Ali ni toraj jasno, da je jako nevarno, če ne pogubno, iskati našo srečo v centralnem parlamentu?!

Ne, mi smo prisiljeni — biti federalistom, to je, mi moramo težiti po tem, zadobiti si take pravice, katerih nam noben parlament več vzeti ne more, mi moramo težiti po avtonomiji, da bomo svoje reči sami oskrbljevali, in ne pri državnem zboru nam je iskati teh pravic, kajti ako jih on dá, jih sme tudi on kasirati in nazaj vzeti, ampak cesar sam in magari kak državni zbor ad hoc nam ima te pravice dati za vselej in nerazrušljivo; pravice neodvisne od katerega si bodi izvenslovenskega zbora. Po tem nam je težiti, in to je ravno federalizem. Ako se ugovarja, da mi nimamo starega državnega prava, in da se nimamo na kaj opirati, — prašam le, ali moramo za to pa centralistom vdati se in nad federalizmom obupati? Ali nimamo nobenega upa in nobene pravice več na potrebno nam avtonomijo? Čudno sklepanje, jako čudno! Mi hočemo živeti kot narod, in če imamo pravico živeti, imamo gotovo tudi pravico do zraka.

Kakor je zrak potreben človeku za življenje, tako je potrebna narodu avtonomija; če imamo pravico, živeti kot narod, imamo po tem sklepu tudi pravico do avtonomije, in če je nikdar nismo imeli!

Kaj sledi iz tega? Če nimamo državnega prava, treba si ga je priboriti.

To je edino prava politika. Centralizem je naš grob, naj si to vsak zapomni. Ne pomaga nič! Treba je krivo pot popustiti in podati se na pravo. Mi moramo biti federalisti, ako hočemo za prihodnost našo skrbeti. Pomanjkanje državnega prava, pomanjkanje združene domovine je sicer velika ovira do zaželenega cilja, — a ni noben dokaz, da ne smemo biti federalisti. V federalizmu je naša rešitev, v centralizmu naša poguba in narodna smrt; če nimamo državnega prava, treba si ga je priboriti; če se nam to pretežavno zdi, — treba je poginiti, tertium non datur!

Težak nas čaka boj, neumoren dolg, trudapoln in žrtev tirjajoč. Treba toraj popustiti vse neplodne notranje prepire, in tega dela, tega boja za naše državno pravo lotiti se!

Na kak način se ima ta borba za našo avtonomijo boriti? — Poprijeti se nam je edino prave česke politike; boriti se moramo aktivno in pasivno. Aktivno domá v deželnih zbora, v literaturi, v materijalnem napredku, v vničevanju domačih nasprotnikov, nemškutarjev in navduševanju naroda za domovino; pasivno pa s tem, da ne gremo v državni zbor „stafaže“ delat; da ne obrnemo svojih pogledov več na centralistični parlament, ampak samo na cesarja. Dolg, vtrajen boj, ki se žrtev ne vstraši, nas zamore na tej poti do zaželenega cilja pripeljati; vse druge kombinacije, upanje na milost ustavovercev itd. so prazne pene.

To je prava pot; kdor misli, da ni, naj te sklepe ovrže, če more! Staroslovenci, pametni možje, vi me razumete. — „Mladi“ pa se vé da ne utegnejo na take reči misliti, ker imajo z „lušno divjo jago“ na „farje“ preveč opraviti.

Remšeniški.

Mnogovrstne novice.

* *Pijancev* je na Dunaji od leta do leta več. Nasledki pijančevanja so, da je samo l. 1873 umrlo 126 oseb za pijančevanjem (delirium potatorum). Letos pa že 387, in število še vedno raste.

* *Celo leto suša* je že v Teksasu v severni Ameriki. Popolnoma zanesljivo uradno poročilo zagotavlja, da v tem kraju že 365 dni ni kapljice dežja padlo in da je zatega del trava zgorela, zato pa živina povsod že lakote crka.

* *Največi „fabrikant sira“* na celem svetu je nedvomljivo Amerikanec S. K. Smith; on ima 4700 krav in prideluje v enajsterih tovarnah na leto 14.000 centov različnega sira.

Zabavno berilo.

Iz sodnijskega življenja.

Po spominu skušenega starega pravnika.

Spisuje Jakob Aléšovec.

II.

Poštarica na Prelazu.

Trg na Českem, kamor sem bil vsled lastne želje premeščen, da bi se v bolj goratem kraju nekoliko okrepčal, je blizu meje Avstrijske in dokaj čedne podobe. Prebivalci tega okraja so skozi in skozi mirni in malokdaj pride kdo s sodnijo v dotiko. Zavaljo tega sem tudi prosil se tje, da si malo odpočijem, ker sem bil zadnji dve leti s preiskavami preobložen. Okrajni zapor je bil večidel prazen, le sem ter tje je sprejel v svoje obzidje kacega pritepenca zavaljo tatvine ali pa kacega kmetiškega fanta, ki je v pijanosti in nagli jezi komu kaj prizadel, kar postava ne dovoljuje. Pa tudi to se je le redkokrat zgodilo, ker se je mlado in staro ogibalo pijančevanja. Preiskave take pa niso bile nikdar težavne ali zamotane, tako da jih je reševal preiskovalni sodnik brez posebnega truda, skoro bi rekel, za lastno zabavo.

Nekega jutra, ko sem se v svoji pisarnici ravno vsedel, stopi žandar Predel v sobo in naznani, da so se v vasi N., ki je bila zadnja v našem okraju, pri neki svatbi vaščanski fantje stopili in da je eden zelo zelo potolčen, tako, da se je bati, da ne bi umrl, predno ga sodnija zasliši.

Tu je bilo treba naglosti. Brž pošljem po voz in po okrajnega zdravnika in čez četrto ure drdrava že z žandarjem vred po cesti proti naznanjeni mi vasi.

Cesta, nekaj časa ravna, se jame vzdigati, višje in višje gre v goré do sedla, „Prelaz“ imenovanega, tam pa se spusti zopet polagoma v nižavo.

Ravno kjer se zavije na vzdol, stoji lepa, velika, zidana hiša, malo pod njo vas s prav prijazno cerkvico. Nad hišnimi vrati je visela smrečica, znamenje, da je ta hiša gostilnica, in vrh tega kazala je bila pribita tabla s poštnim rogom in Avstrijskim orlom, iz česar je vsak sklepal, da je tudi poštna postaja.

Prav mikalo me je stopiti tū iz voza, al zavest, da utegne vsaka minuta, katero se tū mudimo, za ranjenega in za nas nevarna biti, krenemo navzdol, obljudivši si, da se bomo vstavili nazaj gredé. Ko voz memo hiše drdrá, se pokaže med vrati čvrsta ženska oseba poštene okroglosti in nas pozdravi; zdravnik mi pové, da je ta ponosna ženska krčmarica in poštarica ob enem in da se njena gostilnica šteje med najboljše vsega okraja.

„Najbolje bo,“ pristavi, „ako se nazaj gredé tū vstavimo. Doli v vasi tako ni poštene gostilnice, razen precej slabega vina se nič ne dobi.“

„Prav, prav“, odgovorim jaz, „bomo pa tū okrepčali svoja trudna telesa, kolikor se bo dalo. Krčmarica ali poštarica je videti prav prijazna ženska.“

„Kaj še ta! Njeno hčer bi morali videti, ta je še le pravo krepčalo za oči in srce!“

„Tim bolje; saj jo bomo videli, ne?“

„O, brez dvoma, dasiravno se vsakemu ne pokaže.“

„Je pač plašna?“

„Ne tako, poguma ima dosti. Pa saj jo boste sami videli.“

„Res, prav radoveden sem zaradi te gorjanske rože, ki je tū v hribih zrastle.“

„Že zdrava barva njena vam je porok, da dete diha krepki gorski zrak, sicer pa je nježna in olikana, kakor malokatera meščanska gospodična.“

„Skoro bi mislil po vsem tem, kar mi pravite, da ste se vi prav zagledali v to gorsko dete!“

Zdravnik zdihne prav globoko, potem pa odgovori: „Zagledal bi se že, al kaj pomaga! Njeno srce je že oddano in tudi roka bo brž ko gospod Grlup, zdaj še praktikant, postane gozdar, kar se ima v kratkem zgoditi, ker je mladeneč na vso moč priden, jako prebrisane glave in se je kaj učil. Da bi tega ne bilo, potem — hm, pa saj je vse zastoj.“

Zdravnik se zamisli, jaz ga nočem dramiti iz sanj in tako drdramo navzdol in smo kmalo v vasi, kjer je bil pretep. Ranjenca najdemo pri zavednosti, zdravnik ga ogleda in pravi, da je sicer veliko krvi zgubil, da pa ni poškodovan noben važnejši del života; ako se dobro skrbi za-nj, bo kmalo vstal brez vse druge zdravniške pomoči.

Na ta način smo kmalu opravili svoj posel ter se obrnili nazaj proti domu. Cesta do Prelaza se mi je zdela nenavadno dolga, nekaj zavaljo tega, ker sem bil že potreben kacega okrepčanja, nekaj pa zato, ker me je trla tudi radovednost videti poštarico in njeno po zdravniku toliko hvaljeno hčer.

A vsake reči je enkrat konec, tako tudi naše poti; čez dve uri se vstavi voz pred gostilnico, poštarica se prikaže pri vratih in nam skoči naproti z urnostjo njeni okroglosti neprimerno.

„Ali bo gospôdi vseč stopiti v sobo ali na vrt?“ praša s prikonom, kakoršnega jej dopusti njena rejenost.

„Morda bo boljši za nas v sobi, ker zunaj piha precéj oster gorjanski veter,“ odgovorim jaz, stopivši iz voza.

„Kakor drago gospôda,“ reče poštarica in se obrne proti veži. „Dora, pogrni za gospode v zgoreni sobi.“ In zopet proti nam obrnjena pravi z vso priljudnostjo: „Le za mano, prosim!“

Po stopnicah dospevši v sobo zagledam deklico, o kateri je moj tovariš mi že toliko pripovedoval. Pri moji veri, preveč ni bilo, rajši premalo. V obleki sicer tu navadni, a zali se je videla res kakor gorska roža, gibčna in urna ko srna. Pri najinem vstopu jej lice nekoliko zarudi in oko se pobesi, jaz pa mislim, da to ne veljá meni, marveč mojemu spremljevalcu, ki jej je bil po vsem, kar mi je o njej že pravil, gotovo kolikor toliko znan. (Dal. prih.)

Iz deželnih zborov.

Deželni zbor Kranjski.

V 4. seji 23. septembra je dobil dr. Costa odpust za 1 dan, Zagorec pa za 14 dni. — Povabilo čitalnice Ljubljanske k besedi dne 24. t. m. na čast deželnega zborovanja in v korist Dolencem in Vrhničanom se je vzelo na znanje; potem se je potrdila volitev dr. pl. Schreya za deželnega poslanca mesta Ljubljanskega. — Vsled tega, da so Antona Škrjanca, ki je bil ob času novačenja (rekrutirenge) za kozami bolan, in še druge